

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

קוח.

רבינו גרשום

(א) ויניין כב: וש"ט,
(ב) ופנתה טו מד, (ג) ונדפוי
שלא הגול, (ד) גלוין, (ה) כ"ל
דכספיים.

תורה אור השלם

1 וידברו בני יוסף את
יהושע לאמר מדוע נתת
לי נזילה גורל אחד וחבל
אחד ואני עם רב עד אשר
עד בה כרביני יי?
יהושע יי די
2 ויאמר אליהם יהושע
אם עם רב אתם עלה לך
היערה ובראת לך שם
בארץ היפרי וידקראים כי
אלך לך הר אפרים:
יהושע יי טו

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה אלה וכו'
בין רב למשע וכו' זה כוח.
ג"כ ע"ל ביש דף קכב:
(ב) ד"ה לזוט וכו' לכות
היער ולגורו שם ועיין:

מוסף תוספות

א. אלא למיד לבאי
הארץ מאי בין רב למשע
ואי משום דעיי התורה
חזרוק להיות שוין הוא
מלשמות ממות אבותם
ינחלו נפקא. מוס' יידי.
ב. משום דהו נפישל
משאר שבטים ולא שקיל
לחולקא אלא כחד משאר
שבטים. יד רמח.

אלה למאן דאמר לבאי הארץ נתחלקה מאי לרב טרצה נחלתו וגו'
קשיא. ולא גרסינן מאי בין (א) לרב למשע דמהוהו לא מני לאקשווי
מידי דהא אינטריך למדשע מיניה דא"י לשבטים איתפלג שלקחו כל
השבטים זה כוח ע"פ הגורל שבט המועט כמרוצה דהכי משמע על פי

הגורל תחלק נחלתו בין שהו רב
בין שהו מעט אותו השבט מה
שזכהו הגורל יקח לקמן פידיקין
(דף קכב.) ועוד דרשינן מיניה [שם]
דכספיים נתחלקה הארץ. אבל מלרב
טרצה נחלתו מקשה דמשמע למי
שהיה רב צליאת מנרים דכתיב
נתתיה לשמות מטות אבותם ינחלו
אע"פ שעכשיו נתמעט בכניסתן לארץ
טרצה נחלתו ולאותו שהיה מעט
צליאת מנרים תמעט גם עתה
נחלתו אע"פ שנתרצה והכי קתני
לכ צספריט בדקלא לרב טרצה נחלתו
וגו' הרי שיאלו עמו י' בניס ממנרים
ובכניסתן לא ננאלו אלא ה' קורא
אני עליו לרב טרצה נחלתו הרי
שיאלו עמו ה' בניס ממנרים ובכניסתן
ננאלו עשרה קורא אני עליו ולמעט
תמעט נחלתו דלקלא דמתן אמירה
ניול בתר השתא קא משמע לן:
קשיא. לדידן קשיא דלא ידעינן
למרוזי קרא אליבא דההוא תנא דהא
ליכא למימר לרב טרצה אותו שהו
רב עכשיו טרצה נחלתו ולמעט שהו
מועט עכשיו תמעט נחלתו דקבצא

הוא כדכתיב לעיל לאלה תחלק הארץ ולא כריך קרא וגם אין לשון
טרצה ותמעט משמע אלא כשהו נוטל הטרצה וזה מעט שחלק איש
זה מרובה וחלק שמינו מועט אבל כשכל החלקים שוים אין זה טרצה

ותמעט אלא הכי הו"ל למימר חלק חלק ינחלו ובחזרה נמי ליכא לאוקומיה דמלשמות מטות אבותם
טרצה ותמעט משמע נטילה ראשונה שנוטל כל אחד חלקו קודם שיחזירו לאבותיהם כדכתיב בכספיה דקרא [שם] איש לפי פקודיו יתן נחלתו:
היינו דקא אווןן כנפחד. למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו [שם מן] שזכה בצרך ישראל כי אין לו בן שאילו היה לו בן היה נוטל הבן חלקו
של אבינו שהיה מיוצאי מנרים ועתה בשביל שאין לו בן למה לא יגרע את חלקו: לא הוה. לנלפחד נחלה בצרך ישראל דלישקול לא הוא
ולא יוצאי יריכו זכותו שהרי לבאי הארץ ניתנה ואפילו אם היה לו בן לא היה נוטל כלום בשביל אביו ואפילו בשביל עצמו אם הוא פחות
מכ' ומאי האו דקא אווןן בשביל שאין לו בן: אלא לחזרה ויטולו בנכסיו חפר. דמאן דאית ליה לבאי הארץ אית ליה חזרה שמחזירין לאבותיהן
כל מה שהו וחזרוין וירשין מאבותיהן כמשפט. והכי אמרי למה יגרע שם אבינו לנפחד מתוך משפחתו שהיה לו לזכות עם אחיו בנכס
חפר וקננו אילו היה לו בן כשיטלו בני חפר שהם אחי אבינו נחלה בא"י יחזירו אותה לחפר אביהן ויריש אותה לכל בניו ויטול אבינו
שהו כזכור ב' חלקים או הוא או בנו שקם תחתיו כדכתיב ואם אין לו [שם] עיין עליו [עליל קטו]. והשתא שאין בן למה לא נקום תחת אבינו לירש נחלתו
הבאה לו מחפר אביו ע"י חזרה שהחזירה בניו או בני בניו שהיו מבאי הארץ שהרי בת הבן יורשת עם האחין ולקמן נמי אמרינן דרשניות
היו והיו יודעות שבה הבן תירש עם האחין שלמדו מפרשת יצמין כדלקמן [דף קטו:] היינו דקא אווןן בני יוסף. שהיו עכשיו מרובין
וגברו יותר משאר שבטים והן לא נטלו אלא לחשבון של יוצאי מנרים והיתה נחלת כל אחד מועטת מחלק כל איש ואיש מישראל:
כולהו שקול. בזה. ומיניה לקמן [קכג]. אמרינן דארץ ישראל לשבטים איתפלג וצדין אווןן בני יוסף שלא נטלו אלא כחד מן השבטים אף על פי
שאין גדול בכל השבטים כשבט שלהן אלא משום דמבשאי ליה לקמן לא זעי למרוזי הכי: משום טפלים. יתומים שלא היו בני עשרים
בכניסתם לארץ וגם לא היה להם אב הנכנס לארץ שינחילם חלקו כשימותו וגם לא היה להם שום מוריש שיאלו ממנרים שירשו ממנו על
ידי חזרה: **שמע מינה.** מנחות בני יוסף וצנות לנפחד דלא הוה חד בכל השבטים דלא שקיל או הוא או אביו ואף על גב דהוה מני
מתרמי דאליבא דמאן דאמר ליוצאי מנרים כל אותן שיאלו פחות מבן עשרים בלא אב לא נטלו חלק בצרך שהרי לא הן ולא אביהן היו
מיוצאי מנרים דטפלין שיאלו לא נתחלקה להם ואפילו הכי לא איתממי שלא יאל יתום ממנרים פחות מבן עשרים ואם יאל אם כן מת
אחד מקרוביו במדבר שהיו מיוצאי מנרים להורישו חלקו דומיא דצנות לנפחד שלא היו ראויין לנטול חלק בצרך כדתינא בכספרי [פנחס טו מד] איש
לפי פקודיו להוציא את הנשים דמנו לטפלים ואפילו הכי ירשו חלק אביהן. ולמאן דאמר לבאי הארץ נמי כל הנכנסין לארץ פחות מבן
עשרים לא נטלו חלק בצרך אלא על ידי חזרה וכגון שהיו מורישיו מיוצאי מנרים ואם לאו לא יטול ואפילו הכי לא הוה חד דלא
שקיל דלא איתרמי מילתא דכל אותן שנכנסו לארץ בני עשרים נטלו חלקם והטפלים יתומין הפחותים מבן עשרים נטלו כולן על ידי חזרה
כצנות לנפחד ואותן שהיה להם אב ואם ולא היו יכולין לנטול בחזרה לא מאבי אביהן ולא מאבי אמותיהן שהרי אביו ואמו קודמין
הרי אביהן נוטל חלק בצרך משום באי הארץ וכמאן דשקיל איהו דמי ואין לו לנעוק: איבעי ליה למנוות. כצנות לנפחד ובני יוסף
וגם הנביא היה לו לכתוב כדכתיב צנות לנפחד ובני יוסף: דלוות ואהני. כגון צנות לנפחד: דלוות ולא אהני. שלא יוכל לגזול שאר
שבטים וליתן להם ומה שהשיבם עלה לך היערה וגו' [יהושע יז] לדרשה אינטריך כדלקמן ולא כפשיטה שנתן להם יערות להרחיב נחלתן שאם
מנחלת שבט אחר הן אין הרשות בידי ואם של מטה בני יוסף היו הרשות בידים לכרות היער [ו] ולגרשם ועדיין לא נתנה להם יהושע
כלום: ומשני הסם ענה טובה קא משמע לן. בשביל שלמדן אנו ממה שהשיב להם יהושע דמיבעי ליה לאיניש להטמין עצמו לאודורי
מעניא ציסא להכי כתביה קרא ללוות בני יוסף: ויאמר להם יהושע. להוסיף נחלה אי אפשר אך ענה טובה אני נתן לכם שאם
עם רב אתה עלה לך היערה וגו' ובראת כרות היער ותצנה לך שם בית מושב כדכתיב וצרא אותהן בצרכותם [יחזקאל כג]:

ותמשה שנולדו חולקים בחלק אביהן עם התמשה הראשונים ונראה
לרשב"א דרישא וסיפא מיירי כגון שמתו אותם שיאלו ממנרים בלא
זרע ולא נכנסו לארץ דודאי מתו במדבר כל אותן שהיו בני עשרים
כשיאלו ממנרים ומיירי רישא שמתו העשרה שיאלו עמו ותמשה בניס
נולדו במדבר וכסיפא מתו תמשה

שיאלו עמו ונולדו במדבר יי והשתא הו
סיפא דומיא דרישא ואתי נמי שפיר
דנקט שיאלו עמו דמה לך לציאת
האב אלא משום דצעי למימר שאותן
מתו ונולדו אחריים במדבר ולריב"ם
קשה על פירוש הקונטרס דהא מלרב
טרצה משמע שפיר טפי למי שהו
רב עתה טרצה ואי משום דהא כבר
כתיב לאלה תחלק הארץ אם כן למי
שהיה רב צליאת מנרים מלשמות
מטות אבותם נפקא ונראה לו דגרס
היינו דכתיב אין רב למשע כמו
שכתוב בספריים וה"פ בשלמא למ"ד
ליוצאי מנרים דאם הוה שני אחין
מיוצאי מנרים והוה להו עשרה בניס
מבאי הארץ ושני אחין אין להן כי
אם שני בניו מבאי הארץ הרי אותן
עשרה לא נטלו אע"פ שהן מרובין
כי אם כמו שני בניס שהן מועטין
היינו בין רב למשע אע"ג דלקמן
דריש מנאי קרא לשבטים איתפלג
השתא לא אסיק אדעתיה היתא דרשא
מדע דהא פריך בסמוך למ"ד לבאי
הארץ אמאי קא אווןן בני יוסף ואי
לשבטים איתפלג שפיר אווןן לכולי עלמא^א אלא ודאי לא אסיק
אדעתא היתא דרשא^א (והיתא דרשא^א) (דספרי) הו לפי המסקנה):
ולמאן

[במדבר כו] שמעינן לה שפיר אליבא דהאי תנא ועוד
טרצה ותמעט משמע נטילה ראשונה שנוטל כל אחד חלקו קודם שיחזירו לאבותיהם כדכתיב בכספיה דקרא [שם] איש לפי פקודיו יתן נחלתו:
היינו דקא אווןן כנפחד. למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו [שם מן] שזכה בצרך ישראל כי אין לו בן שאילו היה לו בן היה נוטל הבן חלקו
של אבינו שהיה מיוצאי מנרים ועתה בשביל שאין לו בן למה לא יגרע את חלקו: לא הוה. לנלפחד נחלה בצרך ישראל דלישקול לא הוא
ולא יוצאי יריכו זכותו שהרי לבאי הארץ ניתנה ואפילו אם היה לו בן לא היה נוטל כלום בשביל אביו ואפילו בשביל עצמו אם הוא פחות
מכ' ומאי האו דקא אווןן בשביל שאין לו בן: אלא לחזרה ויטולו בנכסיו חפר. דמאן דאית ליה לבאי הארץ אית ליה חזרה שמחזירין לאבותיהן
כל מה שהו וחזרוין וירשין מאבותיהן כמשפט. והכי אמרי למה יגרע שם אבינו לנפחד מתוך משפחתו שהיה לו לזכות עם אחיו בנכס
חפר וקננו אילו היה לו בן כשיטלו בני חפר שהם אחי אבינו נחלה בא"י יחזירו אותה לחפר אביהן ויריש אותה לכל בניו ויטול אבינו
שהו כזכור ב' חלקים או הוא או בנו שקם תחתיו כדכתיב ואם אין לו [שם] עיין עליו [עליל קטו]. והשתא שאין בן למה לא נקום תחת אבינו לירש נחלתו
הבאה לו מחפר אביו ע"י חזרה שהחזירה בניו או בני בניו שהיו מבאי הארץ שהרי בת הבן יורשת עם האחין ולקמן נמי אמרינן דרשניות
היו והיו יודעות שבה הבן תירש עם האחין שלמדו מפרשת יצמין כדלקמן [דף קטו:] היינו דקא אווןן בני יוסף. שהיו עכשיו מרובין
וגברו יותר משאר שבטים והן לא נטלו אלא לחשבון של יוצאי מנרים והיתה נחלת כל אחד מועטת מחלק כל איש ואיש מישראל:
כולהו שקול. בזה. ומיניה לקמן [קכג]. אמרינן דארץ ישראל לשבטים איתפלג וצדין אווןן בני יוסף שלא נטלו אלא כחד מן השבטים אף על פי
שאין גדול בכל השבטים כשבט שלהן אלא משום דמבשאי ליה לקמן לא זעי למרוזי הכי: משום טפלים. יתומים שלא היו בני עשרים
בכניסתם לארץ וגם לא היה להם אב הנכנס לארץ שינחילם חלקו כשימותו וגם לא היה להם שום מוריש שיאלו ממנרים שירשו ממנו על
ידי חזרה: **שמע מינה.** מנחות בני יוסף וצנות לנפחד דלא הוה חד בכל השבטים דלא שקיל או הוא או אביו ואף על גב דהוה מני
מתרמי דאליבא דמאן דאמר ליוצאי מנרים כל אותן שיאלו פחות מבן עשרים בלא אב לא נטלו חלק בצרך שהרי לא הן ולא אביהן היו
מיוצאי מנרים דטפלין שיאלו לא נתחלקה להם ואפילו הכי לא איתממי שלא יאל יתום ממנרים פחות מבן עשרים ואם יאל אם כן מת
אחד מקרוביו במדבר שהיו מיוצאי מנרים להורישו חלקו דומיא דצנות לנפחד שלא היו ראויין לנטול חלק בצרך כדתינא בכספרי [פנחס טו מד] איש
לפי פקודיו להוציא את הנשים דמנו לטפלים ואפילו הכי ירשו חלק אביהן. ולמאן דאמר לבאי הארץ נמי כל הנכנסין לארץ פחות מבן
עשרים לא נטלו חלק בצרך אלא על ידי חזרה וכגון שהיו מורישיו מיוצאי מנרים ואם לאו לא יטול ואפילו הכי לא הוה חד דלא
שקיל דלא איתרמי מילתא דכל אותן שנכנסו לארץ בני עשרים נטלו חלקם והטפלים יתומין הפחותים מבן עשרים נטלו כולן על ידי חזרה
כצנות לנפחד ואותן שהיה להם אב ואם ולא היו יכולין לנטול בחזרה לא מאבי אביהן ולא מאבי אמותיהן שהרי אביו ואמו קודמין
הרי אביהן נוטל חלק בצרך משום באי הארץ וכמאן דשקיל איהו דמי ואין לו לנעוק: איבעי ליה למנוות. כצנות לנפחד ובני יוסף
וגם הנביא היה לו לכתוב כדכתיב צנות לנפחד ובני יוסף: דלוות ואהני. כגון צנות לנפחד: דלוות ולא אהני. שלא יוכל לגזול שאר
שבטים וליתן להם ומה שהשיבם עלה לך היערה וגו' [יהושע יז] לדרשה אינטריך כדלקמן ולא כפשיטה שנתן להם יערות להרחיב נחלתן שאם
מנחלת שבט אחר הן אין הרשות בידי ואם של מטה בני יוסף היו הרשות בידים לכרות היער [ו] ולגרשם ועדיין לא נתנה להם יהושע
כלום: ומשני הסם ענה טובה קא משמע לן. בשביל שלמדן אנו ממה שהשיב להם יהושע דמיבעי ליה לאיניש להטמין עצמו לאודורי
מעניא ציסא להכי כתביה קרא ללוות בני יוסף: ויאמר להם יהושע. להוסיף נחלה אי אפשר אך ענה טובה אני נתן לכם שאם
עם רב אתה עלה לך היערה וגו' ובראת כרות היער ותצנה לך שם בית מושב כדכתיב וצרא אותהן בצרכותם [יחזקאל כג]:

אלא למאן דאמר לבאי
הארץ. נתחלקה הארץ מאי
בין רב למשע האו כל באי
הארץ נוטל חלקו ולא יותר
קשיא. ויש ספרים שכתבו
בתן היינו דכתיב לרב טרצה
נחלתו ומפרש נמי כדמפרש
בין רב למשע: היינו דקא
צווחן בנות צלפחד. משום
דאבותון מיוצאי מצרים
היה ומבקשות לירש חלקו:
אלא למ"ד לבאי הארץ.
נתחלקה הארץ לא הוה
להן למשקל מידי דהא
מת כבודי: אלא לחזרה
ולנטול בנכס חפר. צווחן
לחומר דאפילו למאן דאמר
לבאי הארץ נתחלק משום
הכי צווחן משום חזרה
ליטול בנכס חפר אביו
של צלפחד שהיו לו בניס
לחפר שנוטלו במדבר וכבר
לארץ ונטלו חלקם ואחר
כך היה להם לחזרה אצל
חפר אביהן ולחזור ולחלק
בשהו עם בנות צלפחד שהן
תחת אביהן ואמטו להכי
צווחן: היינו דקא צווחן
בני יוסף. דאבותא מיוצאי
מצרים ניתנו וצווחן על
חלק אבותון: הא כוליהו
שקלי. על אחד חלקו:
ומשני לעולם לבאי הארץ
היו ומשום טפלים דאיתא
בהו טפי משאר שבטים
דכתיב עם פורת יוסף שהן
פרין ורובין טפי וצווחן
דלא שקלי לצורך טפלים
ודחיקי לחזר דוכתייהו: אמר
אב"י. איכא למשמע מהא
הלכה בין למאן דאמר
ליוצאי מצרים כו' לא
הוה חד דלא שקיל אפי'
טפלים דאליבא דתיק דאמר
ליוצאי מצרים נתחלקה
ומוציא את הטפלים (אפי'
הכי לא) [דלא] שקלי
בכות עצמן אפי' הכי
שקלי בשביל אביהן שיצאו
ממצרים ושקלו נחלת
אביהן בארץ. ולאידך תנא
נמי דאמר לבאי הארץ
נתחלקה הארץ ומוציא את
הטפלים אפי' הכי שקלו
טפלים משום חזרה נחלה
אצל אביהן לירת מכח
אביהם עם שאר אחיהם
בשות. ואי ס"ד דלא שקלי
הוה להו למיזעור כדצווחי
בני יוסף על הטפלים שלהן.
וכי יתמא דראי צווחן אלא
הני דצווחו ואהני דיברו
להו נחלה על שצווחו כ'
ביה קרא אבל צווחו ולא
אהנו צווחתם לא כתב.
והא בני יוסף דצווחו ולא
אהנו להו אפי' הכי כתביה
קרא. ומשני לעולם דצווחו
ולא אהנו ומשום הכי
לא כתביהו קרא. דקא
קשיא לך הא בני יוסף
דצווחו ולא אהנו ואפי'
הכי כתביהו התם לאו
משום האי טעמא הוא